

ISSUES AND RIGORS OF THE EXTENDED E-DIDACTICAL COMMUNICATION

Larisa Ileana Casangiu, Assoc. Prof., PhD, „Ovidius” University of Constanța

Abstract: Although it is not mentioned in any official document as an obligation for teachers, the electronic communication (on didactical issues) has become in the last years more and more important, using it as an extension of didactic communication, explaining both as an educational requirement and as an alignment to the natural progress in communication and socio-economic domain. Without trying an institutionalization in this sense, especially since not all schools and not all educational partners have Internet access, we consider it is appropriate to reflect on the rigors of this type of communication, and to shape some recommendations taking into account both optimizing it and promoting desirable aspects among teachers that can be inspired and guided in such an approach.

The present article has been prepared considering both our personal experience regarding communication skills training through the Internet, and the experience of some other teachers who already use this type of communication and that we have investigated them through a questionnaire survey.

Keywords: e-communication, extended teaching duties, rigors.

Delimitări conceptuale privind comunicarea didactică extinsă

Dorina Sălăvăstru realizează o delimitare conceptuală a sintagmelor „comunicare didactică și „comunicare educațională”, arătând că „o comunicare, pentru a fi didactică, trebuie să îndeplinească simultan o serie de condiții:

- a) comunicarea trebuie să fie un act intenționat, iar intenția să vizeze schimbări în cunoașterea, afectivitatea, comportamentul sau acțiunea celui ce receptează comunicarea;
- b) comunicarea trebuie să se desfășoare într-un cadru organizat și să se deruleze după anumite principii de eficiență paideică (în privința formării celui alt);
- c) în general, dar nu exclusiv, o astfel de comunicare se desfășoară în instituții specializate (școală, universitate), preocupate și de buna organizare a comunicării în cadrul lor;

- d) eficiența comunicării trebuie să fie supusă evaluării în raport cu un ideal stabilit de modul de organizare a actului.”¹

În opinia aceleiași exegete, comunicarea educațională include actele de comunicare prin care îi influențăm pe ceilalți, indiferent dacă sunt organizate sau nu, dacă se desfășoară în instituții specializate sau nu, astfel că o comunicare didactică este și una educațională.

Prin comunicare didactică extinsă, înțelegem o metacomunicare didactică², aferentă procesului didactic instituționalizat, realizată prin intermediul Internetului.³

Posibile motive/argumente pentru care se apelează la e-comunicare didactică extinsă

Unele dintre motivele pentru care comunicarea didactică extinsă se realizează pe cale electronică țin de importanța atribuită mesajelor transmise, altele țin de caracteristicile e-comunicării, în special de adaptarea continuă a cadrului didactic la evoluția tehnico-economică a societății aflată într-un progres continuu.

Astfel, din propria noastră experiență, dar și pe baza unor microcercetări întreprinse, enumerăm în continuare posibilele argumente care stau la baza uneori a desăvârșirii procesului didactic pe această cale, conținând unele lămuriri/precizări necesare atât privind conținuturile predate și rezultatele școlare la învățatură, cât și optimizarea relației școală-beneficiari secundari și primi (părinți și elevi):

- a) pentru înștiințarea părinților/tutorilor privind anumite conținuturi de învățare predate, în scopul orientării lor spre un posibil sprijin/control exercitat asupra copilului;
- b) pentru oferirea unor informații/date privind temele, eventuale mici recomandări, mai ales când rezolvarea lor se realizează într-un interval mare de timp⁴;

¹ Sălăvăstru Dorina, *Psihologia educației*, Iași, Editura Polirom, 2004, pp. 190-191

² având în vedere opinia exegetei mai-sus menționată, cu privire la factorii care conferă comunicării caracter didactic

³ Tot metacomunicare didactică extinsă poate fi realizată și în cadrul lectoratelor cu părinții, al consultațiilor și al ședințelor, însă studiul nostru prezent se preocupă de metacomunicarea didactică realizată prin intermediul Internetului, atât pentru că am identificat în acest tip de comunicare elemente autentice de explicitare și analiză a discursului didactic (și științific), cât și pentru că a căpătat o pondere mai mare decât cea realizată în diverse forme de întâlnire *face to face*, în special în mediul urban.

⁴ Caz în care există riscul de a uita de ele sau de a le neglija (ca, de exemplu: lecturile recomandate în decurs de o lună, un semestru, o vacanță)

- c) pentru înștiințarea elevilor care absentează motivat (din cauze medicale sau pentru că participă la concursuri, olimpiade etc.), cu privire la lecțiile predate și temele aferente lor;
- d) pentru verificarea cauzei absenteismului, în situația în care familia nu a anunțat nimic în acest sens;
- e) pentru evidențierea elevului merituos (privind purtarea/disciplina și/sau rezultatele sale la învățătură);
- f) privind rezultatele constant slabe ale unor elevi la învățătură sau privind acte reprobabile de comportament (doar individualizat/personal);
- g) când se impune un anunț important (serbarea zilei școlii, *Ziua Porților Deschise*, o modificare în orar, o întâlnire cu o personalitate a lunii artistice sau științifice etc.);
- h) când pot fi depuse cereri pentru diverse ajutoare sau facilități de care pot beneficia elevii (recomandăm aici anunțul generalizat atât pentru tratarea nediscriminatorie a elevilor, cât mai ales pentru că cei aflați în situații/zone defavorizate nu dețin, de regulă, acces la Internet și pot afla de la ceilalți elevi!);
- i) când apariția unui caz epidemiologic impune controlul stării de sănătate a tuturor copiilor din clasă și, eventual, măsuri sporite de profilaxie a îmbolnăvirii;
- j) la înscrierea elevilor în diverse ateliere/cercuri desfășurate în școală, opționale, când este necesar acordul părinților;
- k) în vederea anunțării unor evenimente culturale în localitate (la Bibliotecă, la Casa de cultură/Căminul cultural etc.), precum lansări de carte, spectacole, medalioane literare, întâlniri cu diverse personalități din lumea artistică și științifică etc.
- l) pentru anunțarea unor activități extrașcolare, precum vizite, excursii, tabere, concursuri;
- m) pentru anunțarea ședințelor cu părinții, invitații la serbări, inaugurări (inaugurarea unei săli de sport, a unei săli de lectură, a cabinetului AEL etc.);
- n) pentru transmiterea simultană, rapidă/cât mai puțin cronofagă a elevilor și/sau părinților acestora a unor anunțuri de interes general (de exemplu, în stări de urgență, de calamități - naturale sau de altă natură -, de modificare temporară a orarului școlii/clasei etc.), în situația când toți/aproape toți destinatarii vizați au acces la Internet sau își pot anunța vecinii/colegii/cunoștințele vizate în respectivul mesaj.

Având în vedere comunicarea electronică în *business*, Mihaela Ciotină enumeră o serie de avantaje ale acestui tip de comunicare, pertinente și în ceea ce privește domeniul educațional (pe care îl avem în vedere): „îți dă posibilitatea să îți structurezi bine informațiile înainte să le transmiți, ideile trimise pot să fie complete, fără omisiuni cum tinde să se petreacă într-o conversație verbală când, fără o structurare clară a temelor de discuție, poți sări peste unele subiecte. De asemenea, în funcție și de cadrul culturii în care faci afaceri este mai bine ca cele comunicate sau lucrurile agreeate să fie stabilite în scris, altfel pot să rămână undeva în neant, să nu li se mai recunoască veridicitatea și să nu se mai materializeze. / Folosind e-mailul nu ești condiționat de programul persoanei care este destinatarul, care poate este prinsă într-o ședință, are telefonul închis sau nu poate răspunde imediat la mesaj, poți să comunici cu o persoană ce se află într-o țară cu alt fus orar decât cel din țara în care te afli. Când primești un mesaj scris poți reveni oricând la text pentru a verifica cele comunicate. Comunicarea scrisă îți poate da răgaz să gestionezi o stare emoțională nepotrivită și să fii mai puțin impulsiv și necontrolat.”⁵

Desigur că situațiilor și avantajelor enumerate li se pot adăuga altele, neavând pretenția caracterului exhaustiv al argumentației întocmite.

Rigori ale e-comunicării didactice extinse

Este important ca adresa cadrului didactic (a expeditorului) să conțină fie numele și prenumele acestuia, eventual funcția (mai cu seamă în cazul numelor cu frecvență mare)⁶, fie să aibă o denotație solemnă/neutră/cu caracter oficial.⁷ (Adrese de e-mail precum pufulina/blue_blue-eyes/ dragalasha etc., pe lângă faptul că nu induc imaginea unui cadru didactic autentic, ar putea trece drept un „spam” și tratat ca atare!)

Exprimarea trebuie să țină seama de toate regulile corectitudinii (de ortografie, punctuație, spațiere adecvată, redarea succesiunii firești a literelor în cuvânt, topică etc.), să fie concisă, preferabil fără abrevieri și politicoasă. Formulele dezirabile pe care le

⁵ <https://aditusvero.wordpress.com/2010/05/21/comunicarea-prin-e-mail-avantaje-dezavantaje-recomandari-profesionalism/>

⁶ Exemplu: prof_Ana_Popescu@.....

⁷ Exemplu: info_invatamant_scoala53@.....

recomandăm sunt: *Am rugămintea să...*⁸, *Vă rog să...*⁹, *Ar fi bine să...*¹⁰, *M-aș bucura să...*¹¹, *Vă aducem la cunoștință faptul că.../ Vă informăm că... / Vă invităm să...etc.*

Comunicarea didactică extinsă, pe cale electronică, nu este obligatorie, ci recomandată, chiar și în cazul în care clasa deține „catalog electronic”. Ea nu se substituie ședințelor sau întâlnirilor fizice cu părinții/tutorii elevilor. Nu se cuvine să conțină relatarea/explicarea amănunțită a modului în care a decurs procesul didactic, ci doar aspecte generale ale acestuia. Nu se va face pe această cale o monitorizare zilnică a calității și cantității intervențiilor tuturor elevilor, ci doar a cazurilor speciale/exceptionale, când cadrul didactic consideră că se impune acest lucru, în urma constatării unei modificări flagrante în comportamentul/conduita unor elevi, atât privind rezultatele la învățătură, cât și disciplina acestora. Una-două abateri (lipsite de gravitate) de la ceea ce se așteaptă de la un elev nu constituie un motiv temeinic privind comunicarea lor¹², ci înregistrarea constantă a unor rezultate diferite de cele anterioare unei date. Performanțele/rezultatele meritorii ale unui elev se cuvine mai cu seamă să fie comunicate părintelui, iar în condițiile în care o faptă reprobabilă va fi obiectul comunicării, este recomandabil ca acest lucru să nu știrbească din feliicitările față de ceea ce este realizat cu succes (comunicarea aspectelor negative trebuie asociată aspectelor pozitive, pe când aspectele pozitive nu au nevoie de nicio astfel de asociere).

Și în cazul aspectelor pozitive și în cel al aspectelor negative, comunicarea care vizează un anumit elev, nominalizat, se va realiza personalizat/individualizat/în particular, nefiind destinată tuturor părinților. Doar dacă fapta indezirabilă semnalată este susceptibilă de a fi imitată/deja comisă și de către alți copii, atunci se va atenționa asupra pericolului, fără însă a divulga inițiatorul ei/făptașul descoperit.

Cercetare experimentală privind e-comunicarea didactică extinsă

Coordonate generale. În perioada 12.09.2016-19.09.2016, am realizat/întreprins personal o cercetare (utilizând ancheta pe baza chestionarului), cu privire la comunicarea

⁸ ... verificați ghiozdanele copiilor pentru a nu conține/transporta obiecte/substanțe interzise în școală (arme, cuttere etc.) sau care le pot abate atenția de la ore sau deveni obiecte de dispută între elevi (tablete, laptopuri etc.) ori le pot afecta dezvoltarea armonioasă ori relația cu sine și cu ceilalți (reviste pentru adulți etc.)

⁹ ... confirmați citirea prezentului mesaj/ disponibilitatea de a participa la evenimentul anunțat...

¹⁰ ...aveți în vedere dorința copilului dvs. de a participa la cercul de...

¹¹ ... faceți parte dintre cei prezenți la inaugurarea sălii de sport a școlii noastre etc.

¹² Tactul pedagogic nu trebuie înlocuit cu pârarea copilului, conducând la atragerea unei atitudini defavorabile actului învățării!

electronică aferentă procesului didactic, în rândul cadrelor didactice care activează în învățământul preuniversitar, pe un lot de 38 de subiecți, din mediul urban, din județul Constanța (11 subiecți¹³, adică 28,95% dintre respondenți), Ialomița (1 subiect¹⁴, adică 2,63% dintre respondenți) și din București (26 de subiecți¹⁵, adică 68,42% dintre respondenți). Vârstele subiecților se înscriu între 33 și 62 ani, dintre care 12 subiecți (31,58% dintre respondenți) se situează în segmentul de vârstă cuprins între 33 și 39 de ani, 15 subiecți (39,47% dintre respondenți) se situează în segmentul de vârstă cuprins între 40 și 49 de ani, 8 subiecți (21,05% dintre respondenți) se situează în segmentul de vârstă cuprins între 50 și 59 de ani, iar 3 subiecți (7,89% dintre respondenți) se situează în segmentul de vârstă cuprins între 60 și 62 de ani. Experiența didactică a acestora se situează între 3 ani (1 subiect, adică 2,63% dintre respondenți) și 38 de ani, 13 respondenți (adică 34,21% dintre respondenți) având peste 30 de ani de vechime în învățământ. Gradele didactice ale subiecților sunt diferite¹⁶, ponderea cea mai mare fiind a celor cu gradul didactic I obținut (26 subiecți, adică 68,42% dintre respondenți). 19 cadre didactice dintre cele chestionate (adică 50% dintre respondenți) activează în învățământul primar (fiind acoperite toate clasele acestui palier educațional), restul lotului (19 subiecți, adică 50% dintre respondenți) fiind reprezentat de profesori diriginți (de gimnaziu și liceu).

O cercetare privind gradul de utilizare a e-comunicării didactice extinse de către cadrele didactice ar fi fost un proces mult prea ambițios și cronofag, în condițiile în care nu toate școlile, nu toți elevii și părinții acestora și nici măcar nu toate cadrele didactice au acces la Internet, și nici nu avem sprijinul tuturor inspectoratelor școlare în acest sens. De aceea, am selectat opiniile respondenților care deja utilizează e-comunicarea didactică extinsă și care au avut amabilitatea să acorde din timpul lor prețios anchetei întreprinse de noi.

Scopul cercetării prezente îl constituie identificarea principalelor caracteristici ale e-comunicării didactice extinse.

Obiectivele cercetării sunt reprezentate de identificarea principalelor motive/argumente pentru care se apelează la e-comunicare didactică extinsă, identificarea

¹³ câte 1 respondent de la Șc. Gimnazială nr. 7 „Remus Opreanu”, Șc. Gimnazială nr. 37, Șc. Gimnazială nr. 24 „Ion Jalea”, Șc. Gimnazială „Tudor Arghezi” Năvodari, Șc. Gimnazială Spectrum și din Eforie, 5 respondenți de la Șc. Primară „Petre Ispirescu” (Șc. Gimnazială Spectrum și Șc. Primară „Petre Ispirescu” fiind unități școlare particulare, acreditate)

¹⁴ De la Șc. Gimnazială „M. Viteazul” Fetești

¹⁵ 25 de respondenți de la Colegiul Național „Emil Racoviță” și 1 de la Școala Gimnazială nr. 46

¹⁶ Definitivat, gradul II și gradul I în învățământ

conținutului mesajelor și a avantajelor și limitelor acestui tip de comunicare cu părinții subiecților învățării coordonați (în opinia cadrelor didactice care utilizează acest tip de comunicare).

În vederea limitării variabilelor prezentei cercetări, completarea olografă a chestionarului a fost urmată de trimiterea lui prin e-mail.

Ipoteza de lucru: Utilizarea e-comunicării didactice extinse apare din nevoia cadrului didactic de a optimiza procesul didactic instituționalizat, căpătând o pondere mai mare decât alte tipuri de comunicare didactică extinsă.

Prelucrarea statistică a datelor¹⁷.

La primul item, privind comunicarea cu părinții elevilor/elevii pe cale electronică, 23 de respondenți (adică 60,52% dintre respondenți) au afirmat că realizează acest lucru frecvent, în vreme ce restul subiecților (15, adică 39,47% dintre respondenți), realizează acest lucru *uneori*.¹⁸

În ceea ce privește frecvența apelului la acest tip de comunicare (itemul 2), 7 subiecți (adică 18,42% dintre respondenți) au afirmat că fac acest lucru zilnic, 9 subiecți (adică 23,68% dintre respondenți) au afirmat că fac acest lucru săptămânal¹⁹, 6 subiecți (adică 15,79% dintre respondenți) au afirmat că fac acest lucru lunar, un subiect (adică 2,63% dintre respondenți) comunică electronic doar semestrial, iar 15 subiecți (39,47% dintre respondenți) utilizează comunicarea electronică doar când se impune acest lucru.

Conținuturile mesajelor transmise electronic (itemul 3), nu se referă, de regulă, la un singur aspect (alegerile au fost preponderent multiple). Astfel, aspecte legate de învățatură se regăsesc la 26 dintre respondenți (adică 68,42% dintre respondenți), despre purtarea elevilor comunică electronic 23 de subiecți (adică 60,52% dintre respondenți), cu privire la evenimente importante (ședințe, serbări, concursuri etc.) comunică electronic 34 de subiecți (adică 89,47% dintre respondenți) și doar 2 respondenți (5,26% dintre respondenți) comunică și pe alte teme, fără însă a le preciza.

Principalul argument care motivează cadrele didactice supuse chestionării să utilizeze comunicarea pe cale electronică cu părinții elevilor coordonați (itemul 5) îl constituie *rapiditatea transmiterii informațiilor, în condițiile absenței părinților de la ședință și a lipsei*

¹⁷ Redăm în *Anexă* chestionarul aplicat.

¹⁸ Chestionarele procesate au fost exclusiv cele în care răspunsul la acest item era a) sau b).

¹⁹ Dintre care un respondent a adăugat și „atunci când se impune”.

comunicării acestora cu școala sau apariția unor probleme punctuale, între ședințele/întrevederile cu părinții. Se pleacă de la premisa că părinții primesc informațiile importante la momentul potrivit, fără consum mare de timp și energie, fiindcă apar probleme și între ședințe sau orele de consultații din program. Economia de timp și dovada transmiterii informațiilor constituie alte argumente în acest sens. În plus, în învățământul particular, se stipulează în contractul încheiat între furnizorul de educație instituționalizată și părinte, opțiunea și pentru acest tip de comunicare, toate cadrele din unitate având adresă de e-mail oficială, unde datele se stochează, adresă electronică protejată de pericolul virusării.

La ultimul item (6), principalele dezavantaje/neaajunsuri ale comunicării pe cale electronică indicate de respondenți sunt reprezentate, aproape unanim, de faptul că unii dintre părinți nu își verifică zilnic mesageria sau nu trimit feedback mesajelor primite, apărând tendința de a comunica numai pe cale electronică și astfel sunt părinți care, considerându-se informați, participă rar la ședințe sau la consultații sau chiar o astfel de comunicare înlocuiește contactul direct cu părintele. Un respondent²⁰ care arată cum relatează în detaliu, zilnic, atât conținuturile predate, cât și toate informațiile utile părintelui, indicând inclusiv pe ceea ce acesta trebuie să pună accentul în sprijinul acordat copilului, precizează că, din experiența sa, părinții care au beneficiat de o asemenea comunicare detaliată au devenit dependenți de aceasta, iar când copiii a ajuns liceeni, iar această informare nu a mai avut loc, s-au simțit dezorientați și neputincioși în exercitarea controlului și ajutorului față de copii.

Concluzii

Cadrul didactic, mai cu seamă în condițiile în care este puternic atașat de valorile profesiei sale, simte nevoia să-și extindă comunicarea (didactică), pentru că lecția, în majoritatea covârșitoare a cazurilor, nu are loc exclusiv în timpul orei de curs, ci continuă dincolo de aceasta, atât prin reflecția generată, cât mai ales prin tema/temele pe care le au de realizat elevii.

Folosirea e-comunicării didactice extinse cu părinții elevilor coordonați (în cadrul procesului formativ-instructiv instituționalizat) a câștigat teren în detrimentul întâlnirilor

²⁰ care activează în învățământul particular, profesor de învățământ primar

directe și chiar al discuțiilor telefonice, ca o consecință a progresului tehnologic la îndemâna unui număr tot mai mare de indivizi umani, a dorinței de optimizare a parteneriatului școală-familie, a vitezei uluitoare cu care este necesară transmiterea și efectuarea anumitor activități, dar și ca o consecință a lipsei de timp/interes din partea anumitor familii privind rezultatele școlare și conduita odraslelor școlarizate.

Așa cum am arătat, se impune respectarea unor reguli privind formularea și transmiterea mesajelor, în ideea limitării neajunsurilor legate de receptarea acestor mesaje, în speranța producerii unor reacții adecvate/dezirabile privind aspectele comunicate.

BIBLIOGRAPHY:

1. Casangiu, Larisa Ileana, *Management școlar. De la impresii artistice și reflecții, la teorie și aplicații*, Ed. Sitech, Craiova, 2016
2. Sălăvăstru Dorina, *Psihologia educației*, Iași, Editura Polirom, 2004
3. <https://aditusvero.wordpress.com/2010/05/21/comunicarea-prin-e-mail-avantaje-dezavantaje-recomandari-profesionalism/> (accesat la data: 19.09.2016)

Anexă

Chestionar privind comunicarea electronică aferentă procesului didactic

Inițiale cadru didactic:

Școala de apartenență:

Vârsta:

Experiența didactică/vechime în învățământ: ani

Gradul didactic:

Clasa/Clasele coordonată(e):

1. Utilizați comunicarea cu părinții elevilor dvs. /elevii dvs. pe cale electronică (de ex., prin e-mail)?
 - a) da, frecvent
 - b) da, uneori
 - c) nu, niciodată
2. În caz că răspunsul la întrebarea anterioară a fost afirmativ, cât de frecvent are loc acest tip de comunicare:
 - a) zilnic
 - b) săptămânal
 - c) lunar
 - d) semestrial
 - e) doar când consider că se impune acest lucru

- f) altă situație:
3. Ce informații conțin mailurile dvs.:
- a) despre învățatură
 - b) despre purtarea elevilor
 - c) despre evenimente importante (ședințe, serbări, concursuri etc.)
 - d) altă situații:
4. Comunicarea se face:
- a) la/pe o adresă comună
 - b) pe o platformă/site de socializare
 - c) individualizat
 - d) mixt (adresă comună/ platformă + individualizat)
 - e) altă situație:
5. Precizați argumentul principal care vă motivează să comunicați pe cale electronică cu părinții elevilor dvs. /elevii dvs.!
-
-
-
-
6. Precizați care sunt principalele dezavantaje/neaajunsuri ale comunicării pe cale electronică, pe care le-ați constatat!
-
-
-
-
-